

PRIMORSKI GOSPODAR

LIST za povspeševanje kmetijstva v slovenskem Primorju.

Ureduje *Anton Štrekelj*, državni potovalni učitelj kmetijstva v Gorici.

Izdaja „*Goriško kmetijsko društvo*“.

Štev. 20.

V Gorici, dne 18. oktobra 1906.

Tečaj 11.

Gnojite travnike!

V našem listu smo že večkrat pisali o koristi, ki jo dobimo z gnojenjem travnikov. Mnogo naših kmetov pa noče slišati na to stran. „Še za polje nimamo dovolj gnoja, kaj ga bomo vozili po travniku“, tako se navadno čuje, ako se tega ali onega nagovarja h temu delu. Prav je, tudi polje moramo gnojiti, če hočemo na njem kaj pridelati, a travnikov ne smemo radi tega zanemarjati. Saj donašajo dandanes travniki več dobičkov, nego polje, ki ga posejemo z žitom ali s turščico. Osobito kar je par let sèm prodaja se seno drago, tako drago, kakor še nikdar poprej. Med tem, ko prodamo očiščeno pšenico po 8 goldinarjev, prodamo lahko navadno seno po 3 goldinarje kvintal. Kakšno razmerje je pri teh cenah! Med tem, ko te stane pšenica najmanj 6 goldinarjev, predno jo prideláš — navadno te stane tudi črez 8 —, stane te seno kvečemu 1 krono. Prijatelj, zakaj moraš torej bolj skrbeti, ali za ono panogo, ki ti daje izgubo ali za ono, ki ti daje dobičke? Menda si se odločil bolj za pridelovanje sena. Prav je! Če boš pridelal več sena, ga boš lahko en del odprodal, če pa ne, bo tudi dobro. Saj je živina dandanes tudi neznansko draga. Hraní jo boljše ali pa redi je več in dobiček boš imel dvojen: več dohodkov od živine in več gnoja. Prihodnje leto boš lahko gnožil polje in travnik.

Ako nimaš letos ravno domačega gnoja v izobilje in ga rabiš drugod neobhodno potrebno, potem pa kupi za travnik

umetna gnojila, če imaš kaj cvenka v žepu. Pa tudi če ga nimaš, pa si ga izposodi. Povem ti, da boš povrnil prihodnje leto prav lahko izposojeni denar z obrestmi vred in še ti ga ostane precej, če prodaš samo ono seno, ki ga boš pridelal več, nego navadno. Razun tega bo ostalo seno boljše a travnik ti ostane še dve, tri leta gnojen.

Kako uplivajo umetna gnojila na razvoj trave, smo ti že v našem listu povedali in tudi v podobah pokazali, povemo pa naj ti še enkrat, da je nakosila večina onih posestnikov, ki so rabili pri nas po Vipavskem, v Brdih, v Gorah, v Istri in kolikor toliko tudi po Krasu zadnja leta Tomasovo žlindro, navadno koj prvo leto po dvakrat in nekateri celo po trikrat več sena, nego so ga nakosili prejšnja leta, ko niso še gnojili travnikov. Za eno vrečo gnojila, ki je stala 5 kron, dobili so tudi po cel voz sena več na leto. Če računimo, da je to seno z otavo vredno samo 30 kron (navadno je več), dobimo v treh letih od 5 K gnoja za 90 kron sena. Gnojilo se čuti v zemlji pa tudi četrto leto še dobro. V gnojenju travnikov poiščite si toraj, dragi kmetje, nov vir dohodkov in videli boste, da vam bo šlo boljše.

Sedaj pogledjmo, kje se dobijo travniška gnojila, koliko stanejo in kako se rabijo.

Najbolj važno travniško gnojilo je Tomasova žlindra. To je nek črn, precej težek prah, ki se dobiva, kjer topijo železo. Zato je videti, kakor bi bil železen. Tomasova žlindra koristi vsem rastlinam z neko snovjo, ki jo ima v sebi in ji pravimo fosforna kislina. Te fosforne kisline je v zemlji prav malo, a rastline jo za življenje neobhodno potrebujejo. Zato se po Tomasovi žlindri tako čvrsto razvijejo. Nevadno ima Tomasova žlindra v 100 kilih 16 kilov fosforne kisline, včasih tudi 18 ali pa več. Druga žlindra je zato bolj draga, nego je prva. „Goriško kmetijsko društvo“, h kateremu bi morali pristopiti vsi kmetje, ki niso še, daje prvo gnojilo po 5 K, drugo pa po 5½ K kvintal, seveda za one, ki naročijo gnojilo, dokler ni še stroškov za magazine. Ko se stroški za prevažanje v magazine narastejo, poskoči cena pri kvintalu za 20 vinarjev.

Tomasovo žlindro je najboljše trositi po travnikih sedaj v oktobru in novembru. V ta namen se pelje ali nese gnojilo na travnik, tu se ga iztroši iz vreče v koš sevnik in potem se seje

po travi, kakor bi sejal žito. Najboljše je, če se poseje polovico gnojila podolgič in polovico povprek. S tem se gnojilo bolj enakomerno razdeli. Na Krasu, kjer je po senožetih mnogo kamnja in grmičja, gnojiti je samo tam, kjer je kaj ravnine in zemlje. V golem kamnu seveda ne bo zalegla niti Tomasova žindra, niti drugo gnojilo. Predno trosimo žindro, lahko jo tudi pomešamo s pepelom (ki je tudi dobro gnojilo) ali pa z drugimi umetnimi gnojili, ki jih obenem rabimo. Kdor hoče, da mu bo gnojilo bolj zaleglo, dobro stori, če pograbi, predno je gnojilo potrosil, mah in lišaj iz travnika. Če je bilo prej deževno vreme in ni mogel tega dela opraviti, naredi naj ga pa nekoliko dni po gnojenju, ko je dež prah že izpral na zemljo.

Koliko Tomasove žindre naj se vrže po travi? Čim več jo vržeš, bolj bo gnojena. Za 1 hektar travnika rabi se navadno, če se gnoji prvokrat, okoli 8 kvintalov žindre, to bi prišlo za 1 oral (joh) okoli 5 q ali za 1 njivo (1015 sežnjev □) okoli 3 q (3 vreče); na vsak štirjaški seženj vreči je toraj malo več, nego $\frac{1}{4}$ kila prahu (dobro pest). Dobro je, če pognojiš travnik vsaj vsako drugo leto. Za nadaljna gnojenja rabiš pa samo polovico gornje množine gnojā.

Tomasova žindra se rabi v bolj močnih zemljiščih. V suhih zemljiščih zaleže bolj superfosfat, ki ima v sebi, kakor Tomasova žindra tudi fosforno kislino, to se pa v tem gnojilu nekoliko lažej raztopi. Superfosfat, s 12°/_o fosforne kisline stane letos nad 6 kron, zato bomo uporabljali letos, kjer le mogoče Tomasovo žindro. Fosforna kislina pride v superfosfatu predrago. Kdor ga pa kupi, rabi naj ga ravno tako, kakor žindro. Ker se pa hitro raztopi, vreči ga smemo po travi šele v februarju ali marcu. Superfosfat ima uspeh komaj polovico toliko časa, kakor žindra in zato ga vzamemo pri gnojenju lahko nekoliko manj ($\frac{3}{4}$). Kdor rabi Tomasovo žindro, temu seveda ni potrebno trositi obenem tudi superfosfata.

Pač pa priporočamo našim kmetovalcem, naj gnojijo travnike razen s Tomasovo žindro tudi s kajnitom ali s kalijevo soljo. Ti dve gnojili sta eno in isto, samo da se nahaja v kajnitu le okoli 12 odstotkov kalija, v kalijevi soli pa 40 odstotkov (40 kilov v 100 kilih soli). Kar ima vrednost v teh soleh je kali, ki primanjkuje, kakor fosforna kislina, skoraj v vsaki zemlji. Za 1 hektar travnika treba je približno toliko kajnita,

kolikor Tomasove žlindre. Če rabimo pa kalijevo sol, vzeti je je okoli 2 q. Naslednja leta zmanjša se množina, kakor pri Tomasovi žlindri. Kajnit je tudi tako in v tistem času trositi, kakor žlindro, če pa rabimo kalijevo sol, je boljše, da jo trosimo šele v marcu. Kajnit se dobi v Goriškem kmet. društvu po 6 K, kalijeve sol po 15 K kvintal.

Tu pa tam (posebno po Krasu) se bo izplačalo, če potrosimo po travniku meseca aprila tudi nekoliko solitra (1 q na ha). Po njem se bo razvijala bolj trava.

Kdor bo uporabljal Tomasovo žlindro in eno kalijevo gnojilo, bo videl prihodnje leto ne samo, da se je množina sena jako povečala, marveč on bo videl tudi, da je dobrota tega sena vsa drugačna, nego je bila prej. Mesto plevela pokaže se v senu mnogo detelje, ki je za živino posebno redilna. To seno mu bo toraj pri živini mnogo več zaleglo in mesto medle živine imel bo v hlevu pitano, čvrsto živino a mesto majhnih vinarčkov žvenketale bodo potem v njegovi skrinji svitle ktonice. Kdor si hoče toraj pomagati, naj si pomaga, sedaj je čas za to.

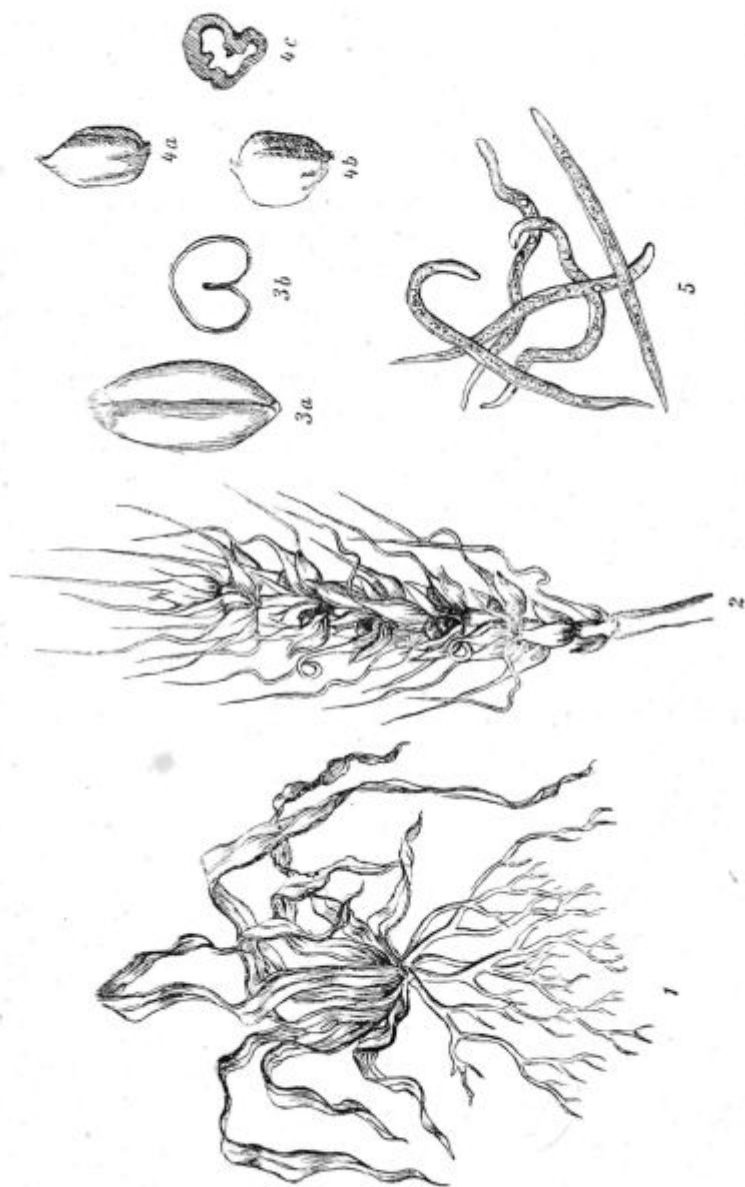
Št.

Pšenična skrnina, ki jo provzročuje ogorčica.

Prošlo poletje zapazila se je po polju v Medeji pri Korminu — kakor se nas zagotavlja, prvokrat — neka tuja sprememba na pšenici. Proti zorenju bile so napadene rastline bolj nizke in steblo ni doseglo normalne debelosti in smeri ter je bilo različno zavito in slabotno. Listje je bilo zeleno-modre barve, polomljeno, ob robu valovito nabrano in večkrat zavito. Klasje bilo je videti manjše, ovenelo, resine slabotne in zakrivljene; na mesto zrnja dobili so se rujavkasti izrastki, ki so bili manjši in bolj okrogli ter so postali bolj pozno skoraj črni. Na prvi pogled se je zdelo in je vse kazalo, da imamo opraviti tu z novo boleznijo, ki jo prouzročajo na pšenici glive.

Po natančnem preiskovanju zamoglo se je pa dokazati, da je bila pšenica napadena od takozvane skrnina, ki jo provzročajo prav mičkeni črvički iz reda nematod in spadajo h vrsti.

Pod. 42. 1 Rastlinice napadene od pšeničnih ogorčic; 2 Klas, ki so ga ogorčice pokvečile; 3 *a* in *b* Navadno pšenično zrno in njegov prerez (4 krat pov.) 4 *a* *b* Črvivo zrno; *c* isto prerezano (4 krat pov.) 5 Pšenična ogorčica kot črv (okoli 50 krat pov.)

ki se imenuje pšenična ogorčica (*Anguillula tritici* ali z bolj novim znakom *Tylenchus scadens*).

Ker ni popolnoma izključeno, da se je zapazila ta huda prememba na pšenici tudi drugod v naši deželi in gledé na to, da se pšenična ogorčica izvenredno naglo množi in zamore postati prava nesreča za cele kraje, mislimo, da bo prav, če spregovorimo o nji nekoliko bolj obširno.

V okuženem zemljišču dobijo se, kakor bomo potem videli, ogorčice zabubene in iz zemlje gredo potem v mlade pšenične rastlinice, kjer se vsedejo in živijo najrajši v listnih cevih ter prouzročajo že prej omenjeno nepopolno raščo in neenakomeren razvoj rastline (glej pod. 42.). Bolj pozno splezajo ogorčice proti razvijajočemu se klasu in napadajo cvetne dele, ki se pokazujejo, najbolj plodnice, kjer dovršijo svoj razvoj in se parijo. Oplojene samice vložijo jako mnogo jajčic, iz katerih izlezejo brezštevilsne ličinke. S tem, da se plodnica draži, nastane, mesto navadnega zrna, nekaka vrsta šiške, to je grbančast izrastek, bolj debel in bolj kratek, temno rujave barve, ki je nekoliko podoben kokaljevemu (*Agrostemma Githago segetum*) semenu, ki onečedi večkrat žitno zrnje.

Pod. 42. kaže klas, ki so ga ogorčice izpridile in na njem se lahko vidi napadeno zrnje. V podobi 3. a narisano je navadno pšenično zrno z dotičnim prerezom (3 b); podobi 4. a in b kažeta najbolj navadne oblike od ogorčice napadenega zrnja.

Ako prerežemo tako zrno črez sredo (pod. 4 c), vidi se jako debel olupek, med tem ko obstoji vsebina iz mehke, belkasto rumene tvarine, katera se zdi, da je škrob, če jo pa pogledamo pod drobnogledom, vidimo, da obstoji iz brezštevilsnih ogorčičnih ličink (glej pod. 5.) Dokler se nahajajo te ličinke na suhem, so nepremične in se nahajajo v nekakem spanju, komaj pa pridejo na mokro ozračje, začnejo se gibati in oživé. Dokazalo se je, da zamore trajati omenjeno spanje do 20 in še več let. Ko pride zrno v zemljo, bodisi, da se je posejalo ali, ker je palo ob žetvi z napadenega klasu, začne gniti in se razkrajati in s tem izpusti ličinke iz sebe. Te poiščejo mlade pšenične rastlinice in začenjajo na njih novo življenje. Ako ne dobe pšeničnih rastlinic, poginejo ličinke v kratkem.

Kolikor se zna, živi pšenična ogorčica edino na ti rastlini. Najboljši pripomoček, da se je ubranimo, kjer se je pokazala, je, da ne sejemo eno ali še boljše dve leti zaporedoma na dotično polje pšenice ter jo nadomestimo s kako drugo rastlino (n. pr. z deteljo), dobro premišljeno kolobarjenje ali prememba obdelovanja. Dobro bi bilo nadalje, ako okužena tla globoko preorjemo. Kot preventivno sredstvo, da se zabrani razširjenje tega zla, se priporoča, naj se vse napadeno klasje pobere, če mogoče še predno je dozorelo, in naj se sežge. Omlatjeno zrnje mora se skrbno očistiti z rešetom; kar ostane pri čiščenju, mora se sežgati na ognju in ne vreči na gnojišče.

Da se zabrani nevarnost in se ne zanese sovražnik v neokužene kraje, mora se za žito, ki je namenjeno za seme, posebno skrbeti. Naj se žito še tako skrbno prerešeta, vendar ni izključeno, da ostane nekoliko črvicega zrnja v njem. Da vničimo ogorčice, ki se nahajajo v njem, priporoča se, močiti seme pred porabo 20 ur v vodi, nakisani z žvepleno kislino (1 *kg* te v 150 litrih vode); dobro je, če se odstrani vse zrnje, ki plava vrhu vode, ker ima to navadno ogorčično zalego v sebi; tudi drugače pokvarjeno ali bolno zrnje je bolj lahko od vode. Včasih je treba zrnje v tekočini pomešati. Ko se je zrnje dovolj časa močilo, izprazni se tekočina in na zrnje se vlije potem voda, ki ima okoli 5% vapna v sebi; ta se pusti, da vpliva okoli 10 minut na zrnje; med tem je treba vse vsako toliko časa pomešati. Nato je razgrniti seme v drobni plasti, da se posuši, kolikor komu drago in se potem lahko rabi za setev. Ako se dela po tem načinu, ne izgubi zrnje svoje kaljivosti.

Slednjič opozarjamo, da navadno močenje pšenice v $\frac{1}{2}\%$ razstopini modre galice, ki se napravlja v namen, da se obvaruje zrnje snetivosti in rije, ne pomaga popolnoma proti pšenični ogorčini.

Fr. Gvozdenović.

Jesensko delo pri sadnem drevju.

Sadno drevje ne potrebuje zase dosti dela, toda nekoliko ga moramo opraviti, če hočemo, da nam bo rodilo mnogo in

okusnega sadu. Če se nekateri vedno tožijo, da jim sadno drevje ne rodi, prihaja to večinoma od tod, ker se za drevje drugače niti ne zmenijo, razun takrat, ko je čas sadje pobirati. Večini naših gospodarjev niti ne pride na misel, da bi drevje gnojili, čistili ter ga varovali raznih škodljivcev. Zato pa nimamo pri nas takih uspehov v sadjarstvu, kakor jih imajo drugod.

Pri nas se dostikrat dogaja, da obrodi drevje vsako drugo leto. Ne bodemo oporekali, da je včasih slabo vreme ob času cvetja uzrok slabi letini, toda reči moramo, da smo temu največkrat tudi sami krivi, ker sadnemu drevju premalo gnojimo. Z dobro letino se drevo ošibi in če ne dobi naslednjo pomlad v zemlji dovolj redilnih snovi, da bi zamoglo razviti cvet in sad, pa sledi slaba letina. Ako bi se nudile redilne snovi drevju ob vsakem času v dovoljni množini, potem ne bi bilo pri nas toliko slabih sadnih letin.

Kedar gnojimo sadnemu drevju, pomniti moramo, da je osobito fosforna kislina ona redilna snov, ki povspešuje razvoj cvetja in sadja. Ker premanjkuje fosforna kislina skoraj v vsaki zemlji, moramo gnojiti sadnemu drevju osobito ž njo; nahaja se v večih množinah v Tomasovi žlindri in v superfosfatu. Osobito se priporoča gnojenje s Tomasovo žlindro, ker traja vpliv tega gnojenja več let zaporedoma. Kdor sadi sadno drevje, stori dobro, če pomeša koj pri sajenju mnogo tega gnojila med zemljo, kjer se pa to ni zgodilo, tam moramo skrbeti z večkratnim gnojenjem, da bo v zemlji dovolj fosforne kisline. Razun fosforne kisline sta v večini naših tal tudi dušik in kali potrebna. Ti dve redilni snovi vplivasta sicer bolj na raščo in na listje, vsakdo pa zna, da bo tudi sad tem lepši, čim lepše je listje. Dušik in kali nahajata se v obili meri v gnojnici. Gnojnica je toraj za sadno drevje posebno važno gnojilo. Kdor nima gnojnice, nadomesti jo lahko s solitrom (za dušik) in s kalijevo soljo ali s kajnitom (za kali). S Tomasovo žlindro gnojiti je sadnemu drevju v jeseni, in sicer najboljše že meseca oktobra, z gnojnico pa pozimi (decembra ali januarja). Kdor rabi soliter, potrositi ga mora v marcu.

Najboljše je, če gnojila (razun solitra) pod drevjem podoramo ali podkopljemo. Lahko napravimo tudi pod skrajnim drevesnim vrhom širok jarek, v katerega potrosimo gnojila. Če raste drevo na travniku, je seveda to delo težavno in tu bodemo

morali vreči gnojila le po vrhu, skrbeti pa moramo, da gnojimo čim bolj rano v jeseni. Jeseski in zimski dežovi izperejo gnojila do spomladi h koreninam. V sadovnjaku rabiti je približno tiste množine umetnih gnojil, kakor na travniku, vendar pa je gnojenje bolj pogostoma ponavljati. Za 1 hektar (približno 2 orala) zemljišča vzeti je toraj 6—8 q Tomasove žlindre, 2—3 q kalijeve soli (ali 6—8 q kajnita) in 2—3 q solitra. Če rabimo mesto poslednjih gnojil gnojnico, vzeti je je na hektar 60 do 80 hektolitrov.

Poleg gnojenja je jako važno jesensko delo v sadnem vrtu čiščenje sadnega drevja. Če pogledamo nekoliko po naših sadovnjakih, vidimo včasih, da je vse drevje obraščeno z mahom, lišajem, bršljanom itd. Te zajedave rastlin jemljejo seveda drevesu mnogo moči, razun tega dajejo živalskim škodljivcem varno zavetje. Sedaj je čas, da se s strguljico drevje očisti a nato pobeli z vapnom, ki zamori še zadnji mah in lišaj. S tem se vniči tudi mnogo škodljivega semena in škodljivih živali, ki se nahajajo ob deblu in večih vejah. Bela barva varuje drevo tudi razpok, ki se prouzročajo navadno po zimi, če se zmrznjeni lubad prehitro otaja. Da se vapnena belež drevesa lažej prime, primešati je vodi nekoliko posnetega, ne kuhanega mleka.

Ko drevo čistimo, poglejmo obenem, ali ne bi treba to ali ono vejo, ki raste križem, ali se je deloma posušila ali pa jo je vihar polomil, odstraniti. Mlado drevje, ki nima še vrha, treba je seveda obrezati. Na starem drevju pa odpade to delo. Pri tem moramo skrbeti, da ohranimo vrh v ravnotežju. Starikavo drevje bomo morda pomladili. Rane, ki nastanejo s sečnjo in z žaganjem, treba je pogladiti z nožem in zamazati z drevesnim voskom ali s kotramom. Dobro je, če pustimo rane par dni odprte, da se osuše, in še le potem jih zamažemo.

Drevju, ki raste v travi, prevreči je zemljo okoli debla vsaj 1 meter na široko. Tu sèm se je zarilo namreč jako mnogo sadnih škodljivcev in če jih denemo pred zimo na vrh, spravi zimski mraz mnogo njih ob življenje. Kedar kopamo okoli drevja, paziti moramo, da ne ranimo korenin, ker bi pognalo potem mnogo koreninskih izrastkov.

Posebno važno delo je sedaj ono proti malem pedicu, ki vničuje leto za letom spomladi mlad sad in listje. Kdor ima koščičasto sadno drevje (črešnje, češpe, marelice itd.), ta naj ne

zamudi privezati sedaj na deblo pas z lepilom, v katerem se vlovi mati onih škodljivih gosenic, ki leze po prvem mrazu na drevo.

Kdor hoče imeti toraj dobiček od sadnega drevja, ta naj opravi tu omenjena dela o pravem času in gotov naj bo, da mu poplača drevo njegov trud jako bogato. Št.

GOSPODARSKE DROBTINICE.

Kedaj je novo vino zapolniti? Čim poneha burno vrenje in ne sili več mošt skozi veho, zapolniti je sod z vinom a zataktniti ga je z veho, ki pač dopušča zrak iz soda, ne pa v sod. Tako veho napravi lahko vsakdo sam, če prevrta navadno veho, ki mora biti pa bolj dolga, s svedrom skozi sredino do pod vrha. Nato se napravi drugo luknjo pod gornjim vrhom povprek vehe in se na ta način spoji prvo odprtino na dveh straneh na zunaj. Okoli vehe ovije se nato gumijev trakec tako, da pokrije nastali luknji. Kedar je v sodu veči pritisk, privzdigne se trakec sam in sapa uide iz soda. Da se trakec ne pomakne navzdol, dobro je, če se napravi zanj zarezo v veho.

Kedaj je najboljši čas za obrezovanje trt? — Za to delo je najboljši čas jesen, ko je odpadlo listje. Z jesensko režnjo dosežemo, da se rana pri trti nekoliko zamaši in radi tega ne izgublja trta po nepotrebnem svojega soka. Zato bodemo dosegli z jesensko režnjo bolj krepko trsje, nego s pomladansko. Pri nas pa se vidi tu pa tam ljudi, ki obrezujejo trte koj, ko so potrgali grozdje. Tako delo je slabo. Trta ima v tem času v listju še mnogo snovi, ki preidejo, ko nastopi mraz, polagoma v deblo in v korenine. Če pa te snovi trti z režnjo kar ukrademo, se trta seveda slabi. Tudi bi nabralo listje v enem mesecu mnogo škroba, ki bi prišel trti potem prav. Če obrežemo še zelene trte, se začnejo tudi solziti in tudi s tem izgublja trsje svojo moč, kakor jo izgublja s pomladansko režnjo. Zato

priporočamo naj se trte ne obrezujejo prej, nego pobere slana listje. Saj ne manjka drugega dela!

Jesensko sajenje sadnega drevja se bolj priporoča, nego zimsko ali pomladansko. Po zimi vleže se zemlja h koreninam in drevo začne koj v prvi spomladi poganjati.

Jama za sadno drevje mora biti dovolj obširna. V nasprotnem slučaju raste drevo prvo in drugo leto še dobro, ko pa zadenejo korenine v trdo zemljo, se rašča ustavi. Priporoča se, naj bodo jame za sadno drevje vsaj $1\frac{1}{2}$ m široke. Globokost naj znaša 40 do 70 cm. Najboljši čas za kopanje jam je sedaj. Do sajenja naj bodo jame odprte, da zrak in mraz vrhnjo zemljo nekoliko razdrobita.

Kedor hoče sejati orehe, mandlje, breskve, je sedaj najboljši čas. Da ne požrejo semena v zemlji miši, dene se lahko tako seme v zabojček in sicer tako, da pride vanj ena plast peska, ena plast orehov ali koščic. Taki zabojček se potem pokrije z deščico, ki je na več krajih preluknjana, ter se ga zakoplje v zemljo. Meseca marca ali aprila posadi se to seme po $\frac{1}{2}$ m oddaljeno. Še lepša drevesa dobimo, ako posadimo seme za pedenj narazen a naslednje leto drevesca presadimo v daljavo od 50 do 80 cm. Pri tem presajanju pa moramo glavne korenine prikrajšati. Na isti način pridelujemo tudi hruškine, jablanove, slivine, rešeljikine divjake. V drevesnici bodemo sejali seveda to seme, ki ne poganja tako močno, kot prvo, bolj gosto.

Da bo kolje dolgo trajalo, močiti ga je nekoliko dni v 3 do 5% razstopini modre galice. Čim bolj sveže je kolje, tem boljše vsrka galičino raztopino, tem boljše se toraj ohrani s tem sredstvom. V razstopini močeni koli trajajo navadno 3 do 4 krat tako dolgo, kakor navadni. Zato naj jih vsakdo namaka.

Fosfornokislo vapno ali klajno vapno je za mlado živino, ki napravlja kosti, velike važnosti. Tudi stari živini koristi to sredstvo. Pri nas vidimo čestokrat, kako gloda krava ali vol kost, ki jo je dobila na dvorišči. Vse moči moraš napeti, da ji kost uzameš in zabraniš s tem, da se ne zaduši. Vidiš, to prihaja od pomanjkanja fosfornokislega vapna. Zato priporočamo, da se klajno vapno živini večkrat polaga, če mogoče vsak dan. Na dan potrebuje tega sredstva žrebe ali tele 8 do 15 g ($\frac{1}{2}$ žlice), konj ali govedo 30 do 50 g (1 žlico), jagnje ali pujsek 5 do

10 g (1 kavino žličko), ovca in prešič 12 do 20 g ($\frac{3}{4}$ žlice) in ravno toliko 10 kokoši. Klajno vapno se dobiva v Gor. kmetijskem društvu in stane po 28 v kg. Noben živinorejec ne bi smel biti brez tega pripomočka pri pitanju živine.

Kdor hoče imeti špinačo po zimi, sejati jo mora v jeseni na gredice, ki so obrnjene proti solncu. Gredice je poprej dobro pognojiti s konjskim gnojem in po mladih rastlinicah politi je parkrat proti zimi nekoliko zredčene gnojnice.

Za setev travnih semen ni samo spomladi ugoden čas, marveč tudi jeseni. Zima ne škodi travnim rastlinicam.

Petrino je treba na drevesnem deblu večkrat preiskati ali prijemlje dobro. Kdor si hoče nekoliko prikrajšati trud, ta naj dene lepljiv pas s petrino od početka samo na eno deblo in sicer na tako drevo, katero je bilo letos od črvov najbolj napadeno. Čim zapazi, da so se začeli v lepilu loviti pedicevi metulji, nastavi naj koj pasove tudi po ostalem drevju. Opominja se naše kmetovalce, da ne mažejo petrine kar na deblo mladega drevja, ker bi znalo to mazilo, v katerem je mnogo kotrama lubad prežgati in drevo bi pomrlo, marveč vselej naj rabijo oljnat papir, najboljše takšen, kakoršnega dobijo v kmetijskem društvu.

Beke ali vrbe dajale bi v nekaterih krajih ob Soči in tudi ob drugih naših rekah kmetovalcem lahko lepe dohodke na leto, ako bi se zasadile v gramoz ob vodi. S tem bi se tudi bregovi kolikor toliko zavarovali. Kmetovalcem, ki imajo za vrbe primerne prostore, priporočamo zato, naj pripravijo po zimi zemljišče in sajenice. Te je treba narezati pozimi, a potakniti jih je meseca februarja ali marca. Med tem jih je hraniti v pesku ali v vodi.

Ali se izplača svinjereja? — Gospod V. Karhan piše v „Zemědělskih Listih“: Na posestvu mojega svaka g. Tutte v Černivcah, ki meri 28 ha, znašal je pred nekaj leti dohodek za pujske 4 do 6 svinj 400 do 600 K. Leta 1901. poginilo je vse na ušenu (perečem ognju). Živinozdravnik je svetoval, naj se hlev potlači in reja bolj primerno vredi. Potem je šlo. L. 1902. dobilo se je za pujske 1400 K, l. 1903. 1937 K, v kritičnem letu 1904. 2775 K, l. 1905. od 12 svinj za 242 pujskov 5508 K, prirastek na pitanih prešičih je znašal 770 K. Stroški za svinjo,

s polno ceno računjeno, z živinozdravnikom, zdravili, inventarjem, z rizikom itd. vred so znašali 240 K. V letu je skotila svinja po dvakrat in od vsakega gnezda vzgojilo se je po deset mladih. Na pleme se ne gleda mnogo, bolj na zdravlje, rodovitnost, mlečnost in ljubezen do mladičev. Svinje imajo 10—40% jorkširske krvi, viseča ušesa in vsaj po eno modro pego. Mrjasec ima 70% jorkširske krvi in pokoncu stoječa ušesa. Njegova barva je bela.

Te številke dokazujejo, da donaša svinjereja, če se prav goji, dandanes velike dobičke. Seveda zahteva več znanja in obratnega kapitala, vendar daje zato hiter in enakomeren zaslužek. V prihodnost smejo z vesljem gledati samo oni kmetovalci, ki znajo napravljati iz cenih krmil meso, jajca, maslo, perutnino itd.

Da ne zrijavi železo na plugih in drugem kmetijskem orodju, očistiti ga je pred zimo ter namazati na to z maščo, ki se napravi iz loja in nekoliko smole ali parafina. Te snovi se skupaj raztope in še gorke namažejo s čopičem po železju.

Živa meja. — Dandanes se živa meja skoraj povsod trebi ter nadomešča z bodečo žico. To je popolnoma prav, kajti taka žica je sedaj poceni in ž njo ne izgubimo skoraj nič prostora. Pa tudi škodi se ognemo, ki jo napravi po zemljišču živa meja. Vendar si želimo tu pa tam tudi živo mejo. Ž njo zapremo zemljišče mnogo boljše nego z žico, ki jo tat lahko prekorači ali pa prereže. Razun tega zakrijemo tudi ž njo poljske pridelke in s tem jih ubranimo marsikateri skušnjavi. Za živo mejo najbolj priporočljiva rastlina je gotovo vedno zeleni trn, ki se imenuje z latinskim imenom *Pyrocanthus coccinea*. Ta rastlina se popolnoma zaplete s svojimi vejicami, ki so polne trnja ena v drugo in napravi s tem neproderno mejo. Ona zakriva zemljišče tudi po zimi, ker ostane tudi v najhujšem mrazu zelena. Sedaj v jeseni rodi krasne rdeče jagode, ki se v vršičkih pred vsemi svetmi precej drago prodajo. Rabijo jih za vence. Ta trn pomnožuje se s potaknjenci. Te je treba narezati po zimi in potakniti v vrt v vrste, ki so po 30 *cm* narazen; v vrste pa jih je deti po 5—10 *cm* razsebe. Potaknjenc naj bo približno 10 *cm* dolg. Naslednje leto presade se na stalno mesto. Zemljišče je treba seveda v ta namen za 25—30 *cm* globoko prekopati. Sadike je deti najboljše v dve vrsti in sicer tako-le: . . . . .

Rastlin je zasaditi po 30 *cm* razsebe. Naslednjo zimo je mladike prikrajšati a v drugem letu po nasadu je krepke mladike splesti eno v drugo. Potaknjenci te rastline se dobijo že tu pa tam po deželi. Kdor jih pa še nima, naj se obrne na slov. kmetijsko šolo v Gorici.

POROČILA.

Živinske razstave na Goriškem vršile se bodo sledeče dni: V Tolminu 25. oktobra, v Cerknem 27. oktobra, v Kobaridu 29. oktobra in v Bovcu 31. oktobra in sicer za občine, ki spadajo pod dotične sodne okraje. Za celo Furlanijo bode razstava v Romansu dné 6. novembra. V goriškem okraju bodo razstave: dné 8. novembra v Kanalu za kanalski sodni okraj, dné 10. novembra na Cesti pri vipavskem Sv. Križu za ajdovski okraj in 12. novembra v Gorici za goriški sodni okraj, izvzemši občino Ločnik prištevši pa mesto Gorico ter občine Dolenje, Kožbano, Medano in Biljano. Na Krasu vršita se dve razstavi in sicer 14. novembra v Sežani za sežanski okraj in 16. novembra v Komnu za komenski okraj ter občini Devin in Doberdob.

Na Tolminskem se razdelijo za nagrade skupno 2000 kron, v goriškem sodnem okraju pa 1500 kron in v sežanskem 800 kron. Za razstavo v Gorici določeno je 600 K, za ono v Kanalu 600 K (300 K določilo je v ta namen kanalsko županstvo) in za ono na Cesti 300 K. Razun darov v denarju izdajo se tudi lepi častni diplomi I., II., III. in IV. vrste.

Kdor hoče razstaviti svojo živino, prijaviti se mora pri županstvu in sicer na Tolminskem vsaj do 15., drugod do 25. t. m. Na dan razstave prignati se mora živina na določeni prostor do 8. ure. Vsakdo bo moral imeti s seboj živinski potni list in izkaznico, katero mu doloži deželni odbor. Opoldansko krmo in potrebno vodo se preskrbi brezplačno. Tudi bodo na razpolago hlevi, v katerih bodo mogla prenočiti živinčeta, ki bi se radi prevelike oddaljenosti ne mogla vrniti na dom še tistega dne.

Našim živinorejcem priporočamo, naj se v čim večem številu odzovejo vabilu in naj priženó čim več živine na razstavo.

Res je, da ne moremo osobito na Krasu in v goriškem okraju mnogo pokazati, ravno zato pa naj vidijo državna in deželna oblastva, da bo treba v izboljšanje naše živinoreje bolj živo poseči, nego se je delalo to do sedaj. Tudi za naše kraje je živinoreja jako važna panoga in zato jo je treba izboljšati in razširiti.

Kanalskemu županstvu se mora izrekati čast, ker je dovolilo precej znatno podporo v prospah živinoreje v okraju. To je ena prvih občin, ki so se začele brigati za provspeh kmetijstva. Da bi dobila ta občina le mnogo posnemalcev.

Vinske razstave in vinskega semnja v Ljubljani hoče se vdeležiti precej naših vinogradnikov. V Ljubljani so obljubili Primorcem poseben oddelek. Prav je. Hodimo, da bodo videli tudi v beli Ljubljani, kakšna je naša pristna kapljica.

Cepljenje trt v piščalo sponeslo se je letos jako dobro. Radi mrzlega vremena pa nočejo vtaknjena očesa prav zoreti, osobito na letošnjih trtah. Pač škoda, če bi jih še zelene zalotila zima!

Slana je pala letos jako zgodaj. Na šentviškogorski planoti pobrala je že 27. septembra vso ajdo. Tudi po banjški planoti jo je neki hudo poškodovala. 12. in 13. t. m. prikazala se je celo v nižavah okoli Gorice. Ker je pa izginila še pred solčnim izhodom, ni napravila škode. Na sploh je zadnji čas mrzlo vreme.

Repa in vrzote kažejo letos na Goriškem prav dobro. Gosenice kapusovega belina so napravile pač tu pa tam mnogo škode, kdor jih je pa za časa obiral, bo imel mnogo pridelka.

Za bike bodo morale skrbeti prihodnje leto občine same, kakor zahteva zakon. Letos bodo morale postaviti v ta namen potrebno svoto v proračun. Začetkom leta (februarja ali marca) se bo začel zakon že strogo izvajati. Premanjkujoče bike si bodo morale nabaviti občine same.

Na novo prigllašeni udje Goriškega kmetijskega društva.

Radovič Anton, pos., Nabrežina 195	Stres Ant., učit.-vod. Idrsko
Gabrijelčič Anton „, krčmar, Anhovo	Urbančič Franc, gost., trg.
Lah Miroslav, poštar, Tolmin	Rakovšček Josip, župan
Bole Anton, pos., Kopriva	Miklavič Ant., pos., učit.
Gorup Anton, „, Gabrije 11	Ivančič Albert, „ Krapina
Dornik Jožef, „	Bogataj Fran, nadučitelj
Gruntar dr. Rudolf, odvetnik, Tolmin	Furlani Ivan, pos. Vogersko
Klopčič Fran, župnik, Bukovo	Furlan Josip, „ Sveto 25
Metlikovec Ivan, pos., Volčjigrad 8	Kovačič Josip, „ „ 26
Bunc Anton, „ „ 13	Jerič Alojz, „ Kobdilj-Štanjel
Jurca Andrej, „ „ 6	Belinger Hilarij, pos. Ozeljan 58
Štolfa Leopold, „ „ 24	Starc Anton Križ 19 Tomaj
Štolfa Alojzij, „ „ 26	Serezin Anton Tomaj 67
Podgornik Alojzij, učenec kmetijske šole, Gorica	Gulič Alojzij Dobravlje 4 Tomaj
Vončina Alojzij, pos., Gor. Tribuša 75	Skapin Josip Tomaj 60
Vončina Matevž „ „ „ 33	Škerl Josip „ 56
Vončina Ludvig „ „ „	Pipan Peter „ 1
Lopič Ant., „ Vas 216 Lokavec	Mavrič Martin Plešivo Medana
Novinen Ant., „ „ 118	Golob Franc Neblo Dolenje
Juretič Ant., „ krčmar Kobarid	Fortunat Matevž Kozaršče 27 Volče
Gruntar Anton, učitelj Vrsno	Bratuž Štefan Kozaršče 16 Volče
Bajt Franc, pos. „	Vrabec Auguštín Godinje 2 Dutovlje
Koch Izidor, učit.-vod. Kamno	Štok Andrej Dutovlje 33
Uršič Anton, trg. „	Miklavec Alojzij „ 115
Ortan Izidor dediči, Srpenica	Lah Anton „ 111
Sovdat Anton, pos., Ladra 1	Tavčar Andrej Kreplje 1 Dutovlje
dr. Franek Fran, zdravnik, „	Ostrouška Ivan Godinje 7
Gruntar Ivan, trg. in gost. 56	Zega Franc Hruševica 49 Štanjel
	Občina Biljana.

